

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 1 maj 1889, kl. 12 midd.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af § 89 regeringsformen.*

Med anförande af åtskilliga från olika områden af statslifvet hemtade exempel, hvilka gå ut på att visa, det Konungen med formelt stöd af § 89 regeringsformen skulle hafva tillegnat sig lagstiftningen angående ämnen, som, enligt grundlagsstiftarens mening, bort antingen helt och hållet tillhöra Riksdagens afgörande eller åtminstone kräfvat dess medverkan, har herr *L. Ö. Smith* i en inom Första Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet öfverlemnad motion, n:o 58, föreslagit, att sagda § 89 regeringsformen måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Riksdagen ege att gemensamt med Konungen stifta, förändra, förklara och upphäfvat lagar och författningar, som röra rikets allmänna hushållning eller grunderna för allmänna inrättningar af alla slag. Dervid förfares på sätt i §§ 87 och 88 om stiftande och förklaring af civil- och kriminallag stadgas; dock att högsta domstolens yttrande ej behöfver inhemtas, utom beträffande de i sådana lagar ingående stadganden af civil- eller kriminallags natur.»

Ett alldeles lika lydande förslag har framstälts af samme motionär i fjerde punkten af hans inom Första Kammaren väckta, till utskottet jemväl remitterade motion, n:o 54, hvilken emellertid icke innehåller en så utförlig motivering som förenämnda motion n:o 58.

Den fråga, som i oförmälda motioner beröres, är den lagstiftningsrätt i ämnen, hvilka rikets allmänna hushållning angå, och i fråga om grunderna för allmänna inrättningar af alla slag, som enligt det grundlagsstadgande, hvars ändring motionären föreslår, tillkommer Konungen att ensam utöfva, för så vidt han ej vill åt Riksdagen öfverlemna att i denna rätts utöfning med honom deltaga.

Den rätt, som svenske Konungen allt sedan den tid, då de till ett rike förenade landskapen började sammanslutas genom gemensamma lagbestämmelser, har innehaft att i vissa fall ensam stifta lag, egde vid införandet af vårt nu rådande statsskick en sådan utsträckning, att den omfattade alla ämnen, hvarom icke i grundlag, allmän lag eller särskilda ståndsprivilegier var stadgadt. Gränsen emellan det lagstiftningsområde, som tillhörde Konungen ensam, och det, som tillhörde honom och Riksdagen gemensamt, var således då rent formel, rent yttre. Under arbetet på 1734 års lag hade emellertid den uppfattningen börjat göra sig gällande, att gränsen emellan de ifrågavarande lagstiftningsområdena borde bestämmas med hänsyn till lagstiftningens innehåll, ej till dess form, och i enlighet med denna uppfattning stadgades år 1809 att, medan ämnen af konstitutionel, civil, kriminal och kyrkolags natur skulle tillhöra det för Konung och Riksdag gemensamma lagstiftningsområdet, skulle ämnen af ekonomisk och administrativ natur tillhöra det område, som var förbehållet Konungens rätt att ensam lagstifta.

På samma gång man härigenom inskränkte det åt Konungen förbehållna området inom lagstiftningen, hade man emellertid mellan detta område och det motsatta uppdragit en gräns, som var af den art, att det i många fall ej kan med bestämdhet sägas, hvar den i verkligheten går; och det har icke kunnat undvikas, att i ekonomiska författningar stundom införts stadganden af civillags natur, likasom i civillagen ingått föreskrifter, som enligt sitt begrepp äro af ekonomisk eller administrativ art. I följd häraf saknas enligt utskottets åsigt ingalunda giltiga grunder för den meningen, att åt Riksdagen bör tillerkännas befogenhet att taga del i den ekonomiska lagstiftningen, för så vidt en dylik befogenhet låter sig förena med den grundsatsen, att den styrande magten skall ega rätt att, äfven med inskränkning i vissa fall af den enskildes fria åtgöranden, stifta sådana lagar, som afse att förekomma eller förmildra faror, som i den ena eller andra formen hota statens eller den enskildes väl.

Motionärens förslag anser sig utskottet emellertid icke kunna understödja, alldenstund deraf skulle följa så väl ett fullständigt upphäfvande af Konungens ekonomiska lagstiftningsmagt som borttagande af hans

administrativa lagstiftningsmagt i sådan omfattning, att en verklig styrelse skulle komma att snart sagdt omöjliggöras.

Utskottet anser ej heller nödigt eller skäligt att med anledning af motionen föreslå någon bestämmelse rörande inskränkning i Konungens nu ifrågavarande magt. Dels är nemligen denna magt redan väsentligen begränsad genom Riksdagens rätt att deltaga i den allmänna lagstiftningen, likasom genom dess magt med afseende på beskattningen och statsregleringen; dels ådagalägger en undersökning af den konstitutionella utveckling, som egt rum efter år 1809, med all erforderlig tydlighet, att, likasom Riksdagens magt i det hela, så har ock dess inflytande på det ekonomiska och administrativa lagstiftningsområdet mer och mer gjort sig gällande. Vid olika tillfällen hafva nemligen särskilda delar af det ekonomiska och administrativa lagstiftningsområdet öfverflyttats till området för Konungens och Riksdagens gemensamma lagstiftningsmagt, och med afseende på de delar, der detta ej skett, har det visat sig, att Konungen allt mer och mer tagit hänsyn till de framställningar, som af Riksdagen blifvit gjorda. Då ingen anledning finnes att betvifla, att denna utveckling fortfarande skall komma att gå i samma riktning, äfven om det åsyftade målet möjligen skulle uppnås något långsammare, än en eller annan kan anse lämpligt, så synes det icke vara nödigt att med afseende på grundlagens bestämmelser om Konungens ekonomiska och administrativa lagstiftningsmagt göra någon ändring. I ingen händelse anser utskottet en dylik ändring böra ske utan sammanhang med ändringar i andra af regeringsformens stadganden. Då nemligen grundlagsstiftarne vid afvägandet af magtfördelningen mellan Konung och Riksdag bestämde denna fördelning på sådant sätt, att Konungen erhöll sin ekonomiska och administrativa lagstiftningsmagt mot att Riksdagen erhöll sin utsträckta finansmagt, anser utskottet ändring af stadgandena i det ena hänseendet böra betinga ändring äfven i det andra.

Vid öfvervägande af dessa omständigheter, som äfven vid föregående tillfällen, nemligen åren 1867, 1869, 1884, 1885 och 1886, då efter nya riksdagsordningens införande frågan om en närmare begränsning eller upphäfvande af Konungens ekonomiska lagstiftningsmagt varit föremål för utskottets behandling, blifvit af utskottet åberopade mot en förändring af § 89 regeringsformen, finner utskottet icke heller nu anledning förefinnas att vidtaga den af motionären föreslagna grundlagsändringen, och detta så mycket mindre, som förslag i samma riktning, hvilka dock icke varit så vidtgående som motionärens, icke någonsin lyckats vinna större tillslutning inom riksdagen.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,
att herr Smiths ifrågavarande motion icke måtte
någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 april 1889.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Herr *Ivar Månsson* har begärt få antecknadt, att han i följd af
tjenstledighet från riksdagsgörömlen varit förhindrad att deltaga i detta
ärendes behandling inom utskottet.
